

Vermoedens van risico op meisjesbesnijdenis, wat nu...?

Casuïstiek 'Extra aandacht voorkoming meisjesbesnijdenis in vakantieperiode' 2020

Deze casus wordt aangeboden als ondersteunend materiaal voor scholen en JGZ-professionals. De casus kan gebruikt worden om met elkaar in gesprek te gaan over de preventie en signalering van meisjesbesnijdenis. De casus kan bijvoorbeeld gebruikt worden als oefenmateriaal tijdens een intercollegiaal overleg of intervisie. Doel van een casuïstiekbespreking is om gezamenlijk te kijken naar hoe en door wie welke stappen genomen moeten worden om in dit geval goede preventie te kunnen leveren. Daarvoor is ketensamenwerking nodig: dat verschillende professionals en instanties hun werk op elkaar afstemmen.

De casus is opgebouwd uit vijf fases, waarbij gestart wordt bij het blok *achtergrondinformatie*. Neem de casus per fase door om zo het proces met elkaar te bespreken. Bespreek de vragen aan het einde van elke fase en eventuele extra vragen die ontstaan tijdens de bespreking.

Achtergrondinformatie

De scholen zijn weer open na acht weken thuisonderwijs en in een kringgesprek wordt gesproken over de plannen voor de zomervakantie. Amina, een meisje van 9 jaar, vertelt in de klas dat ze naar Soedan gaat. Er is een groot feest waar ze samen met familie naartoe gaat. Els, de juf van Amina, heeft het idee dat Amina niet echt blij lijkt terwijl ze het verhaal vertelt. Ze moet hierdoor denken aan een brief van de JGZ die laatst in de lerarenkamer hing. In de brief werden leerkrachten gevraagd alert te zijn op mogelijke signalen van meisjesbesnijdenis. Soedan is één van de landen die genoemd werd in de brief. Els vraagt zich af of Amina risico loopt op meisjesbesnijdenis tijdens de reis naar Soedan. Vooral omdat Amina al een keer eerder op school heeft verteld dat ze een oudere zus heeft die besneden is. Wat kan Els nu doen?

Vragen n.a.v. achtergrondinformatie

- Welke vragen roept deze casus op? Wat is er nog niet duidelijk?

Mogelijke vragen die gesteld kunnen worden:

- Hoe lang is het gezin al in Nederland?
- Hoe oud is de zus? Is er door school in het verleden met haar over meisjesbesnijdenis gesproken?
- Is het onderwerp meisjesbesnijdenis al eens besproken met ouders?
- Hoe staan de ouders en de familie tegenover meisjesbesnijdenis?
- Is het een onderwerp waar thuis over gesproken wordt?
- Is het bekend of er preventieve gesprekken met de JGZ hebben plaatsgevonden?
- Welke afweging moet de leerkracht maken op basis van dit vermoeden?
- Welke stappen kan de leerkracht nemen?
- Met welke instanties zou eventueel contact gezocht kunnen worden?

Fase 1

Bij vermoedens van huiselijk geweld en/of kindermishandeling dienen professionals de meldcode te volgen. Els start bij stap 1: de signalen in kaart brengen. De ouders van Amina zijn afkomstig uit Soedan, een VGV-risicoland zoekt Els op www.meisjesbesnijdenis.nl. Er staat een reis gepland, dat is een van de signalen op de Signaalwijzer. Daarnaast weet Els dat de oudere zus van Amina besneden is. Loopt zij hierdoor ook risico?

Nu Els de signalen in kaart heeft gebracht, weet zij nog steeds niet wat te doen. Els besluit daarom een collega, David, te raadplegen zoals aangegeven staat in stap 2. David is aandachtfunctionaris KM van de school. Els gaat in gesprek met David over de signalen die zij in kaart heeft gebracht. David twijfelt ook wat te doen, hij heeft geen ervaring met vermoedens van risico op meisjesbesnijdenis.

Gezamenlijk besluiten ze (anoniem) advies te vragen bij Veilig Thuis.

Veilig Thuis adviseert Els in gesprek te gaan met de ouders van Amina. In dit gesprek moet ze haar zorgen over Amina bespreken met de ouders aan de hand van de signalen. Ze kan de Verklaring tegen Meisjesbesnijdenis, die beschikbaar is in het o.a. het Nederlands en het Arabisch gebruiken tijdens het gesprek en ook meegeven aan de ouders.

Op advies van Veilig Thuis, nodigt Els de beide ouders van Amina uit op gesprek.

Vragen n.a.v. fase 1

- Is de leerkracht/school in staat om hierover het gesprek te voeren met haar ouders?
- Welke organisaties/instanties kunnen eventueel ondersteunen bij een dergelijk gesprek?

Fase 2

Els voert een gesprek met de ouders van Amina. Ze spreekt haar zorgen uit dat Amina niet blij leek toen ze vertelde over de vakantie naar Soedan. De ouders van Amina bevestigen dit. Amina vindt de reis naar Soedan spannend. Zij is de enige in het gezin die nog nooit in Soedan is geweest. Daarnaast vindt Amina het jammer dat ze zo lang weg gaan in de zomervakantie. Omdat het een verre reis is, gaan ze vier weken weg. Amina ziet haar vriendinnen daardoor langere tijd niet en dat vindt ze erg jammer.

Els is opgelucht. Beide redenen zouden inderdaad heel goed verklaren waarom Amina zo opziet tegen de reis. Maar kan ze hiermee het risico op meisjesbesnijdenis uitsluiten?

Vragen n.a.v. fase 2

- Heeft Els nu voldoende informatie om een besluit te maken?
- Welke informatie is nog nodig? Welke vragen moet je daarvoor stellen?

Fase 3

Els besluit dat ze toch haar vermoedens moet uitspreken en vraagt de ouders of Amina risico loopt op meisjesbesnijdenis tijdens hun reis naar Soedan. Even valt het stil. De vader van Amina lijkt boos. De moeder van Amina legt uit dat meisjesbesnijdenis een moeilijk gespreksonderwerp is binnen de Soedanese cultuur. Zij verbaast zich er nog steeds over dat dit onderwerp in Nederland zo makkelijk besproken lijkt te worden. Waarom worden er hier nu vragen over gesteld? De ouders geven aan hier in het verleden ook een aantal gesprekken over te hebben gehad met de Jeugdgezondheidszorg. Vooral toen Amina klein was en ze met haar naar het consultatiebureau gingen. Waarom moeten ze dit nu allemaal weer bespreken?

Vragen n.a.v. fase 3

- Wat had Els anders kunnen doen in deze fase?
- Wat moet Els nu doen? Hoe kan ze het beste het gesprek voortzetten?

Fase 4

Els beseft zich dat ze meer uitleg had moeten geven bij haar vraag. Els legt uit dat het bij haar werk als leerkracht hoort om zulke dingen te bespreken. Ze legt ook uit dat de reden dat ze zich zorgen maakt is omdat Amina een keer verteld heeft dat haar oudere zus besneden is. Els vraagt zich daarom af om Amina risico loopt op meisjesbesnijdenis tijdens hun reis naar Soedan.

De ouders van Amina zijn blij met de uitleg van Els. Ze werden net een beetje overvallen, maar snappen nu waarom Els deze vragen stelt. Ze bevestigen dat de oudere zus van Amina inderdaad in Soedan besneden is. Maar dat is toen ze daar nog woonden, dat was daar toen normaal. Het was tenslotte een traditie die voor de familie ook belangrijk was. Maar Amina is in Nederland geboren, dus dat ging anders. Door de gesprekken met JGZ weten de ouders nu wat de negatieve gevolgen zijn van meisjesbesnijdenis. De ouders vertellen dat ze weten dat meisjesbesnijdenis in Nederland verboden is, ook als het in het buitenland wordt uitgevoerd. Ook geven ze aan dat de traditie in Soedan langzamerhand aan het veranderen is. Door de wetgeving worden steeds minder meisjes in Soedan besneden en is hun familie er nu helemaal mee gestopt. Ze geven aan dat Amina dus geen risico loopt op meisjesbesnijdenis tijdens hun vakantie.

Els is tevreden over het gesprek. Ze heeft haar vermoedens besproken met de ouders en die hebben haar kunnen geruststellen. De ouders van Amina zijn daarnaast goed op de hoogte van de Nederlandse wetgeving en de negatieve gevolgen. Els geeft de Arabische versie van de Verklaring tegen Meisjesbesnijdenis nog mee. Deze kunnen Amina's ouders eventueel gebruiken bij uitleg aan familie over de situatie in Nederland. Daarnaast spreekt ze met de ouders af dat na de zomervakantie weer op gesprek komen. Els wil graag van de ouders horen hoe Amina de reis vond en hoe het ging met familie. Hier gaan de ouders van Amina mee akkoord. Els koppelt het gesprek nog terug aan haar collega David als laatste check. David geeft aan dat Els inderdaad goed gehandeld heeft.

Meer informatie

Algemene informatie meisjesbesnijdenis

Op de website van Pharos staat meer informatie over meisjesbesnijdenis, de landen waar VGV voorkomt en de Nederlandse ketenaanpak.

Informatie over de meldcode

Als scholen te maken hebben met (een vermoeden of dreiging van) meisjesbesnijdenis moeten zij de meldcode volgen. Scholen zijn in de gelegenheid om een eigen invulling aan deze meldcode te geven (bijvoorbeeld wie welke stap onderneemt), wel moeten de vijf stappen in de meldcode zijn opgenomen. Deze code helpt hen om met de juiste instanties contact op te nemen en de juiste stappen te nemen. Meer informatie over huiselijk geweld is te vinden op www.huiselijkgeweld.nl.

Informatie voor scholen en signaalwijzer meisjesbesnijdenis voor leerkrachten

JGZ en scholen spelen een belangrijke rol in de preventie en signalering van meisjesbesnijdenis. Juist in de periode voor de zomervakantie en andere grote vakanties is dat van belang omdat meisjes soms teruggaan naar het land van herkomst. In enkele regio's in Nederland is JGZ al een aantal jaar actief door vóór de zomervakantie een brief en folders naar scholen te sturen. De brief en de bijbehorende signaalwijzer meisjesbesnijdenis voor scholen zijn te vinden op de Pharos website.

Verklaringen meisjesbesnijdenis

Om ouders iets mee te geven als zij naar het land van herkomst gaan en verwachten dat er druk op hen uitgeoefend gaat worden om hun dochter te laten besnijden, is er een verklaring meisjesbesnijdenis opgesteld in verschillende talen, die ze kunnen laten lezen of voorlezen waarin precies staat wat de gevolgen zijn als zij zich hier schuldig aan maken.

Werkwijze JGZ & Veilig Thuis

De werkwijze van JGZ, Veilig Thuis en andere organisaties staat vastgelegd in standpunten en protocollen. Het Standpunt Preventie vrouwelijke genitale verminking (vgv) door de jeugdgezondheidszorg biedt handvatten aan artsen en verpleegkundigen in de jeugdgezondheidszorg om het onderwerp meisjesbesnijdenis met ouders (en kinderen) afkomstig uit risicolanden bespreekbaar te maken. In het standpunt staan ook voorbeeldzinnen voor gesprekken. Het Handelingsprotocol Vrouwelijke Genitale Verminking bij minderjarigen is nuttig voor alle professionals en vrijwilligers die te maken krijgen met (een vermoeden van) VGV bij minderjarigen. Maar in het bijzonder richt het zich op medewerkers van Veilig Thuis, de Raad voor de Kinderbescherming en de politie. Het protocol biedt handvatten over hoe te handelen bij een adviesvraag of een melding.

VGV training en e-learning

Speciaal voor JGZ-medewerkers die mogelijk te maken krijgen met meisjesbesnijdenis heeft Pharos trainingen, bijvoorbeeld de training Meisjesbesnijdenis – oefenen in gespreksvoering. Ook is er een geaccrediteerde elearning 'In gesprek over meisjesbesnijdenis' beschikbaar voor JGZ medewerkers.

Focal Point Meisjesbesnijdenis

Werk jij als (zorg)professional en heb je te maken met meisjes en vrouwen die het risico lopen besneden te worden of al besneden zijn? Dan kun je met vragen contact opnemen met het informatie en adviespunt Focal Point meisjesbesnijdenis via focalpointmeisjesbesnijdenis@pharos.nl.